
NOTÍCIES

Gènere i transformació rural a Europa. Perspectives del passat, del present i del futur Wageningen (Països Baixos), 14-17 d'octubre de 1999

Soledad Morales i Pérez

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Soledad.Morales@uab.es

Data de recepció: novembre 1999
Data d'acceptació: novembre 1999

Resum

La celebració de la conferència internacional «Gènere i transformació rural a Europa. Perspectives del passat, del present i del futur», organitzada pel Centre d'Estudis de Gènere i Agricultura de la Universitat de Wageningen, ha suposat que, per primera vegada, es constituís un fòrum de debat i d'intercanvi enfocat específicament envers les problemàtiques de gènere en l'àmbit rural.

Paraules clau: gènere, geografia rural, Europa.

Resumen. Género y transformación rural en Europa. Perspectivas del pasado, del presente y del futuro. Wageningen (Países Bajos), 14-17 de octubre de 1999

La celebración de la conferencia internacional «Género y transformación rural en Europa. Perspectivas del pasado, del presente y del futuro», organizada por el Centro de Estudios de Género y Agricultura de la Universidad de Wageningen, ha supuesto que, por primera vez, se constituyese un foro de debate y de intercambio enfocado específicamente hacia las problemáticas de género en el ámbito rural.

Palabras clave: género, geografía rural, Europa.

Resumé. Genre et transformation rurale en Europe. Perspectives du passé, du présent et du futur. Wageningen (Pays Bas), 14-17 octobre 1999

La célébration de la conférence internationale «Genre et transformation rurale en Europe. Perspectives du passé, du présent et du futur», organisée par le Centre d'Études de Genre et Agriculture de l'Université de Wageningen, a créé, par la première fois, un forum spécifique pour le débat des problèmes de genre dans les aires rurales.

Mots clé: genre, géographie rurale, Europe.

Abstract. Gender and rural transformation in Europe. Past, present and future perspectives. Wageningen (Netherlands), October 14th-17th, 1999

The international conference on «Gender and rural transformation in Europe. Past, present and future perspectives», organized by the Center for Gender and Agriculture Studies at

the University of Wageningen, has constituted, for the first time, a specific forum to debate gender problems in rural areas.

Key words: gender, rural geography, Europe.

Entre el 14 i el 17 d'octubre de 1999 es va celebrar, a la ciutat holandesa de Wageningen, la conferència internacional «Gènere i transformació rural a Europa. Perspectives del passat, del present i del futur». Aquest esdeveniment, organitzat pel Centre d'Estudis de Gènere i Agricultura de la Universitat de Wageningen, ha suposat una fita important per als estudis rurals enfocats des de la perspectiva del gènere, ja que per primera vegada es construïa un fòrum de debat i d'intercanvi enfocat específicament envers les problemàtiques de gènere en l'àmbit rural.

Durant la sessió inaugural, Patricia Howard-Borja (representant del comitè organitzador), va exposar i justificar els propòsits de la conferència, que eren reflexionar sobre els problemes als quals s'enfronten les persones que, sota un enfocament de gènere, es dediquen als estudis del món rural, el medi ambient i el desenvolupament rural. No es tractava de fer-ho des d'una perspectiva únicament acadèmica, sinó de reunir en un mateix fòrum de debat experts i expertes del món acadèmic i activistes en el desenvolupament rural vinguts i vingudes d'arreu d'Europa. Per una banda, l'objectiu de la conferència era, doncs, implementar una nova agenda que relacionés l'educació i la investigació amb l'acció en el camp del desenvolupament i la conservació mediambiental del món rural, és a dir, una agenda que intentés integrar la teoria amb la pràctica i viceversa. Però, per l'altra, es pretenia integrar les experiències i les problemàtiques específiques de les societats postsocialistes, per posar de manifest la pluralitat, l'heterogeneïtat i la complexitat del món rural europeu.

La conferència inaugural la va fer Maria Mies, mare, juntament amb Vandana Shiva, del concepte d'ecofeminisme. En la seva ponència, «Globalització i transformació rural a Europa: conseqüències per a les dones i el medi ambient», Maria Mies, molt en la seva línia compromesa i crítica, va explicar les conseqüències perverses en el món rural del que ella va anomenar la Ideologia Econòmica del Món. D'aquesta manera va justificar com la desaparició de l'agricultura, l'exclusió social, la pobresa (elements especialment incidents en les dones), la devaluació del treball rural o «de tot allò que té a veure directament amb els processos orgànics de la naturalesa», són producte del sistema basat en la globalització, la liberalització i la privatització. La degradació mediambiental i la pèrdua de la seguretat alimentària, exemplificada en les «catàstrofes» alimentàries dels últims anys a Europa (dioxines o aliments enverinats), juntament amb les crisis de fam als països en vies de desenvolupament, són, per altra banda, algunes conseqüències socials i mediambientals del mateix sistema, dominat també pels interessos de les grans multinacionals agroindustrials i les regulacions lliurecanvistes de l'Organització Mundial del Comerç.

L'aportació posterior de les panelistes va anar dirigida a donar una visió més positiva de la situació present i futura de les àrees rurals i de les dones. El turisme rural va ser escollit per Maria Dolors Garcia Ramon i per Janet Momsen com un cas paradigmàtic d'aquelles activitats que poden revaloritzar les qualitats rurals (marginades segons Maria Mies), i que tenen qualitats potencials per convertir-se en una via per a la conservació del medi ambient i per a l'augment de poder de les dones.

La conferència en si es va organitzar al voltant de dos grans blocs temàtics¹. El primer, titulat «El gènere en les unitats familiars, les experiències de vida i les economies», agrupava aquelles sessions que s'endinsaven en l'estudi de les conseqüències sobre el gènere (entès d'una forma àmplia) dels canvis socioeconòmics provocats per la globalització, la privatització i les reformes estructurals, tant als països de l'Europa Occidental com de l'Oriental. D'aquesta manera, s'integraven investigacions que buscaven exemplificar com els homes i les dones de les àrees rurals lluiten, resisteixen, contesten i assimilen les noves regulacions i condicions econòmiques a través de la seva participació activa en organitzacions i dels processos de presa de decisions de la vida diària.

Aquest gran bloc temàtic es dividia, així mateix, en dos subtemes independents en els quals s'integraven les sessions col·lectives. El primer subtema, «Transició, reestructuració rural i oportunitats i restriccions de gènere», reunia aquelles sessions centrades en l'anàlisi dels macroprocessos de reestructuració rural i les seves conseqüències sobre el gènere, i la manera com fan front a aquestes situacions i a les noves problemàtiques en diferents contextos territorials europeus. Amb aquests objectius es van organitzar les quatre sessions col·lectives: «Reestructuració de les relacions de gènere en àrees rurals a les societats postsocialistes»; «Reestructuració de les relacions de gènere en el nord, sud i oest d'Europa»; «Reestructuració de les tasques de cura i de les economies a les unitats familiars», i «Reestructuració i redefinició de les activitats empresarials de les dones».

El segon subtema, anomenat «El gènere en les polítiques de desenvolupament rural», agrupava aquelles comunicacions que exploraven la implicació dinàmica de les dones i de les relacions de gènere en el desenvolupament rural, contrastant aquesta participació activa amb l'exclusió estructural dels grups femenins en els afers polítics, tant en la seva dimensió estatal com regional. Sota aquest paraigua temàtic es van organitzar dues sessions específiques:

1. Atesa la gran participació i la diversitat (numèrica i temàtica) de les sessions, seria impossible resumir de forma efectiva el contingut de cadascuna de les aportacions individuals. D'aquesta manera, exposaré l'estructura temàtica al voltant de la qual es va articular la conferència i en la qual es van integrar les diferents sessions col·lectives. Aquelles persones interessades en alguna de les temàtiques específiques poden consultar la pàgina web <http://www.sls.wau.nl/crds/congr.gs.htm>, on es recullen els resums de totes les comunicacions presentades a la conferència.

«Desenvolupament endogen, polítiques i polítics rurals» i «Unitats familiars i iniciatives locals de desenvolupament rural».

«Gènere, medi ambient, cultures i espais viscuts a les àrees rurals» va ser el títol del segon bloc temàtic, el qual va tractar de forma general sobre el concepte del benestar rural, tot considerant elements tan essencials com la cultura, les identitats i els espais laborals i de la vida quotidiana. En general, la intenció era fer una exploració sobre el canvi de les identitats culturals associades amb el gènere i la ruralitat, inclosa la redefinició de les ideologies i de les relacions dins de les unitats familiars i d'altres institucions culturals basades en l'edat, l'ètnia i la classe social. Així mateix, es buscava aprofundir sobre les repercussions d'aquests canvis ideològics en els processos d'inclusió i/o d'exclusió social en un sentit genèric i s'enfocava de forma general en la redefinició de la vida rural i dels espais laborals, i en les seves influències en les relacions de gènere en les comunitats rurals.

Com el primer gran bloc temàtic, aquest segon es va dividir en dos grans subtemes. «Cultura, identitat, i opcions i oportunitats de vida» és el títol del primer, el qual agrupava les sessions centrades a reflexionar sobre les relacions existents entre les transformacions rurals, les identitats i les opcions i oportunitats de vida de les dones i els homes de les àrees rurals, la construcció cultural de la feminitat i la masculinitat i el feminisme. En general, es tractava de veure de quina manera les dones responen de forma diferent i amb diferents estratègies segons el cicle de vida, el temps i el lloc, i de quina manera els canvis en les identitats afecten la qualitat i les condicions de vida de la comunitat i dels propis individus. Al voltant d'aquest subtema es van organitzar cinc sessions específiques: «Feminisme, identitat i canvi social»; «La joventut rural: experiències i opcions»; «Diversitat rural i qualitat de vida»; «Tensions socials i negociacions de les relacions de gènere», i «Benestar i el cost del canvi».

El segon subtema, anomenat «Espais rurals, medi ambient i propietat», agrupava les sessions relacionades amb la construcció de les identitats de gènere en diferents espais, com la llar i les àrees rurals, i la seva relació amb la protecció i l'ús respectuós dels recursos naturals. Les sessions organitzades estaven relacionades amb l'anàlisi de les pràctiques alternatives en agricultura i dels seus aspectes de gènere, així com les implicacions de gènere en les diferents formes d'accés a la propietat i als recursos, inclosa la consideració de la influència de les dones en la continuïtat o en el canvi de l'agricultura familiar. Així, es van realitzar quatre sessions col·lectives: «Hàbitat i identitat»; «Ecologia, feminisme i identitat»; «Propietat i relacions de gènere», i «Reproducció i transferència de les explotacions familiars: actituds i pràctiques».

Com havíem comentat anteriorment, la conferència volia ser un espai de relació entre el món acadèmic i el món de l'activisme. Amb aquesta finalitat, es van organitzar sessions específiques anomenades «sessions d'intercanvi», destinades a ser un fòrum de debat i d'intercanvi de les experiències de les activistes en el desenvolupament rural. En aquestes sessions les persones directament

implicades en l'organització de projectes i polítiques de desenvolupament rural van exposar comunicacions, informacions i materials audiovisuals per estimular la discussió i el debat sobre les dimensions pràctiques de la promoció del canvi en les relacions de gènere a les àrees rurals europees. En total, es van realitzar cinc sessions sobre els temes: «Iniciatives mediambientals»; «Agenda 2000 (treball i responsabilitats de cura)»; «Agenda 2000 (reestructuració rural)»; «Agenda 2000 (el futur de l'agricultura)», i «Independència econòmica de les dones rurals i estatus social: les xarxes com a eina per a l'adquisició de poder».

Finalment, i de forma sistemàtica, es van organitzar també taules rodones on es van tractar temes emergents, els quals necessiten una atenció i un èmfasi especial per part dels científics, els polítics i les activistes del desenvolupament. En total es van organitzar set taules rodones relacionades amb temes acadèmics, polítics i socials tan diversos com: el tràfic de dones de l'Europa de l'Est (un problema d'importància incipient en el moment que les dones de les àrees rurals són captades i/o raptades per organitzacions il·legals per fer-los exercir la prostitució en països de l'Europa occidental); el gènere i l'agricultura orgànica; la institucionalització dels estudis de gènere en les universitats europees; masculinitats rurals; la importància de la història per comprendre la problemàtica rural en l'actualitat; polítiques, temes d'investigació i indicadors sobre el gènere i la transformació rural a Europa.

Durant la cloenda de la conferència, es van integrar de forma sintètica els resultats més importants de les discussions, de les reflexions i del treball col·lectiu. De forma general, es va arribar a la conclusió que és necessària una interacció més gran entre els tres nivells considerats a la conferència: la teoria, la pràctica i el món europeu oriental i occidental. Es va argumentar sobre la necessitat de connectar la realitat empírica amb la teoria, ja que, segons l'opinió de les activistes, les investigacions no tenen un impacte efectiu en el canvi de la realitat. Aquesta idea, per descomptat, requereix la implicació dels investigadors i de les investigadores en la presa de decisions polítiques i en el món del desenvolupament rural a una escala múltiple. Així mateix, es va veure la necessitat d'incorporar els estudis de gènere a les àrees rurals en les teories feministes en el moment en el qual aquests estudis poden realitzar aportacions específiques sobre la construcció i la significació de la diferència. I, finalment, es va emfatitzar la importància de la col·laboració entre les investigacions i els treballs del món occidental i del món oriental basada en l'intercanvi d'experiències i de coneixements teòrics, metodològics i pràctics.